

CZY EUROPA OBRONI SIĘ SAMA? LUKI TECHNOLOGICZNE W OBRONNOŚCI EUROPEJSKIEJ. KOMENTARZ DO RAPORTU IISS

WPROWADZENIE

W dniu 15 maja 2025 roku ukazał się raport Międzynarodowego Instytutu Studiów Strategicznych (IISS) na temat kosztów rozbudowy europejskich zdolności obronnych na wypadek utraty wsparcia Stanów Zjednoczonych. Raport o wymownym tytule [*Defending Europe Without the United States: Costs and Consequences*](#) wpisuje się w debatę nad luką w europejskiej obronności. Niniejszy komentarz zarysuje ten problem w szerszym kontekście.

KONTEKST

Od kilku lat wiodące centra analityczne państw zachodnich publikują raporty na temat ograniczeń zdolności militarnych sił NATO. W 2016 roku RAND informowało o *slabej zdolności przerzutowej* wśród europejskich członków Sojuszu. Rok później CSBA pisało o *przestarzałym sprzęcie w jednostkach armii USA*. Pojawiało się sporo informacji na temat *slabości NATO w regionie Morza Bałtyckiego* oraz *Morza Czarnego*. Inwazja wojsk rosyjskich na Ukrainę przyspieszyła proces uzupełniania zdolności wojskowych europejskich członków Sojuszu. Jednocześnie kolejne raporty informowały o *ograniczonych możliwościach obrony państw bałtyckich*. W 2023 roku Niemieckie DGAP opublikowało *raport*, w którym poinformowało, że wojna z Rosją możliwa jest w ciągu kilku lat. Niedługo potem brytyjski RUSI (*Royal United Services Institute*) opisał *szybkie tempo odtwarzania sił rosyjskich*. Po wyborze Donalda Trumpa na prezydenta USA powróciła debata nad częściowym wycofaniem wojsk USA z Europy. Koncepcje taką forsowało zaplecze intelektualne amerykańskiej prawicy w *raporcie Heritage Foundation pt. Project 2025*. Raport IISS wpisuje się w tę tematykę. Porusza zarówno kwestię odbudowy potencjału rosyjskich sił zbrojnych, jak i wskazuje na niedostatki sprzętowe i technologiczne po stronie zachodniej.

KSZTAŁT RAPORTU IISS

Raport IISS składa się z czterech części. Część pierwsza szacuje zagrożenie rosyjskie dla Europy. Część druga wskazuje na planowanie obrony Europy i udział USA w tym

przedsięwzięciu. Trzecia część przedstawia potencjalne koszty i skutki wycofania się wojsk USA z Europy. Ostatnia część dotyczy zdolności europejskiego przemysłu zbrojeniowego w celu zapalenia luki, jaką pozostawiłoby ewentualne wycofanie sił USA. Raport ten rozważa zatem scenariusz przeciwny w stosunku do wydanej w marcu 2024 roku analizy CSIS pt. [Forward Defense Strengthening U.S. Force Posture in Europe](#), gdzie postulowano rozbudowę obecności USA w Europie. Priorytety amerykańskie podlegają jednak rewizji. Dostrzeżono to w Europie, gdyż [podobny raport o warunkach zastąpienia sił USA](#) opublikowały w lutym 2025 roku Bruegel oraz Kiloński Instytut Gospodarki Światowej.

IISS wskazuje jaki sprzęt mógłby zastąpić zasoby amerykańskie (128 tysięcy żołnierzy ze sprzętem, wywiad, rozpoznanie, dowództwa) w Europie i wyjaśniają problemy wojskowej **luki technologicznej**, w jakiej znajdują się europejscy członkowie NATO. Możliwość czasowej utraty części zdolności militarnych nazywany jest europejskim „oknem wrażliwości” (ang. *window of vulnerability*), które pozostaje słowem–kluczem dla całego raportu. Autorzy raportu podkreślają, że koszty wskazanych przedsięwzięć europejskich członków NATO dla zastąpienia strony amerykańskiej mogłyby przekroczyć 1 bilion dolarów USD, co wymagałoby wydatków obronnych na średnim poziomie 3% PKB, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb sił powietrznych i morskich.

ROSYJSKIE STRATY ORAZ ZBROJENIA

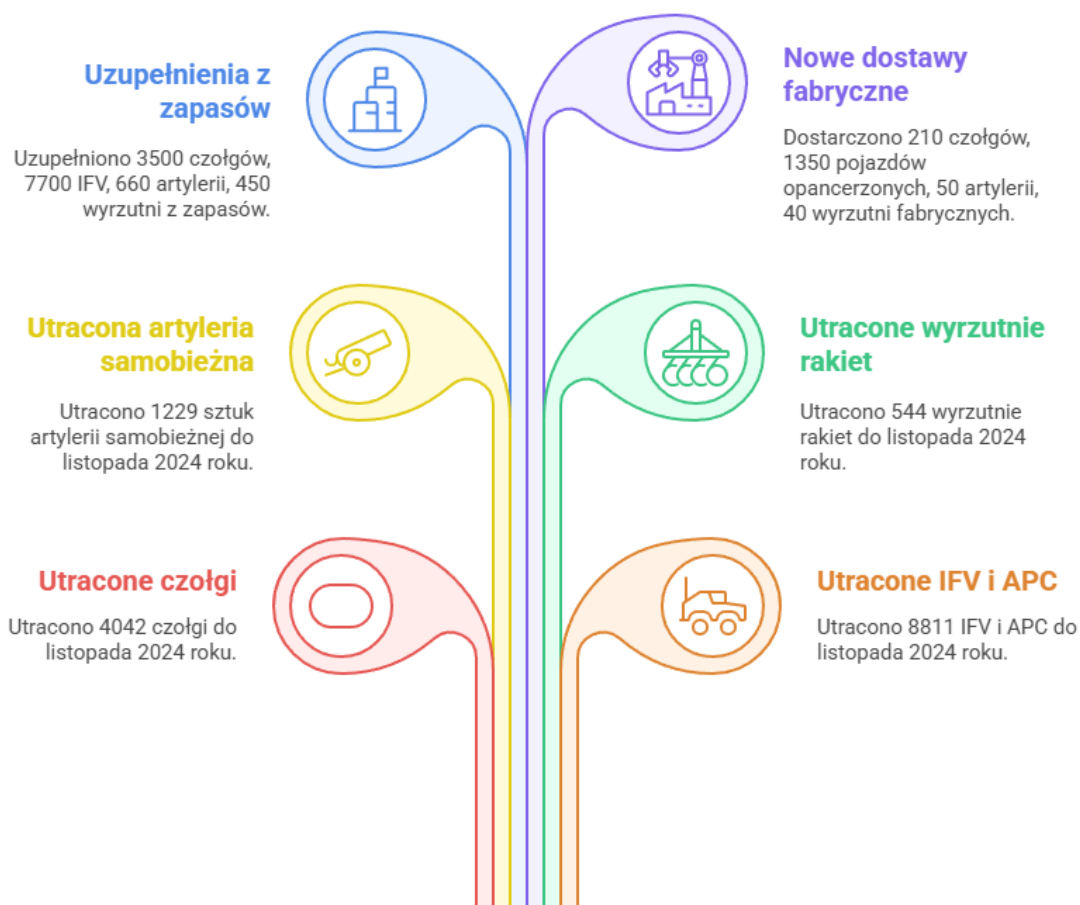
Rosja pozostaje głównym zagrożeniem dla NATO, co wskazano wprost w [Koncepcji Strategicznej NATO z 2022 roku](#). Autorzy raportu przytaczają wystąpienia szefów europejskich rządów, którzy przyznają, że Rosja jest w stanie odbudować swój potencjał i wyeliminować zaobserwowane słabości w okresie 5-10 lat (do 5 lat potencjał technologiczny do 10 lat przeszkolenie i logistyka). Wydatki na zbrojenia w Rosji wzrosły z 2,8% PKB przed inwazją do planowanych 7,5% PKB w 2025 roku, co oznacza niemalże ich potrojenie. Dane te potwierdzają [statystyki SIPRI](#). Wzrost wydatków musi pokryć straty, jakich doznała rosyjska armia przez 3 lata walki na froncie.

Rosja przystąpiła do inwazji dysponując liczbą 3143 czołgów (i około 8000 w magazynach), 9648 bojowych wozów piechoty (IFV) i innych pojazdów (APC), a w magazynie szacunkowo dodatkowo 15500 jednostek takiego sprzętu. Liczbę artylerii szacowano na 2340 pojazdów (i ok. 4200 w magazynach), a wieloprowadnicowych wyrzutni rakiet na 1168 (i 1500 w magazynach).

[IISS szacuje, że armia rosyjska utraciła do listopada 2024 roku](#) około 4042 czołgi (MBT), 8811 bojowych wozów piechoty (IFV) i innych pojazdów (APC), a także 1229 sztuk artylerii samobieżnej oraz 544 sztuk wieloprowadnicowych wyrzutni rakiet. Aby uzupełnić straty korzystano z zapasów, dostarczając na front dodatkowo 3500 czołgów, prawie 7700 IFV,

660 sztuk artylerii samobieżnej i 450 wyrzutni wieloprowadnicowych. Równocześnie dostarczano nowe fabrycznie egzemplarze sprzętu, czyli 210 czołgów, 1350 pojazdów opancerzonych, 50 sztuk artylerii samobieżnej i 40 wyrzutni wieloprowadnicowych.

Wykres 1. Analiza strat u uzupełnień sprzętu wojskowego Rosji

Źródło: Opracowanie własne.

Korzystanie z rezerw i produkcji bieżącej (por. graf wyżej) sprawiły, że stan wyposażenia sił rosyjskich w 2025 roku jest podobny do poziomu z roku 2022. Uwolnienie ostatnich rezerw pozwoli zwiększyć stan wyposażenia do ok. 4200 czołgów, 14 tys. pojazdów opancerzonych i innych, 3000 szt. artylerii samobieżnej i około 1300 wyrzutni wieloprowadnicowych. Rosja jest w stanie do 2027 r. wyprodukować dodatkowo około 300-400 nowych czołgów, około 1000 pojazdów opancerzonych, 200 haubic i 80 wyrzutni wieloprowadnicowych.

Rozmiary rosyjskich wojsk lądowych i ich zapasy są nieporównywalnie większe od zapasów europejskich. Warto wspomnieć, że rosyjskie siły powietrzne i marynarka pozostają w dużej mierze nienaruszone (utracono około 60 istotnych samolotów i 50 śmigłowców

bojowych). Rosja jest wyczerpana wojną, ale nadal posiada zdolności ofensywne, którymi może zagrozić niewielkim państwom Europy Środkowo-Wschodniej.

ROZBUDOWA ZDOLNOŚCI NATO

Po rosyjskiej inwazji na Ukrainę w NATO przyjmuje się, że **dla odstraszania Rosji potrzeba będzie o 50% więcej żołnierzy** niż zakładano przed 2022 rokiem. Teoretyczny udział USA w odparciu Rosji obejmowałby zapewne ciężki korpus wojsk lądowych (3 dywizje pancerne i jednostki towarzyszące) i około 20-30 eskadr myśliwców. Badacze IISS postanowili obliczyć koszty takiego zaangażowania i ocenić, czy możliwe jest zastąpienie sił USA przez oddziały państw europejskich.

Analiza IISS szacuje, że całkowity koszt zastąpienia konwencjonalnych zdolności USA w Europie waha się od 226 mld USD do 344 mld USD w przypadku nowych systemów uzbrojenia i platform. Potrzeby obejmują one m. in. 400 myśliwców, 20 niszczycieli, 600 czołgów, 6 fregat i 2 lotniskowce (graf poniżej).

Wykres 2. Potrzeby europejskich członków NATO na wypadek wycofania się USA ze stałego wsparcia militarnego w Europie

Broń	Liczba
Myśliwce	400
Niszczyciele	20
Baterie Patriot	24
Czołgi	600
IFV	800
Pociski ziemia-powietrze	2700
Śmigłowce uderzeniowe	200
Łodzie podwodne	10
Fregaty	6
Lotniskowce	2

Źródło: Opracowanie własne.

W analizie wspomniano, że należy uwzględnić **koszty utrzymania dodatkowego sprzętu przez 25 lat**. Ponadto, zwiększenie liczebności wojsk oraz zamknięcie innych europejskich zależności wojskowych od USA, takich jak **wywiad, przestrzeń kosmiczna, cyberprzestrzeń i zdolności nuklearne**, zwiększyłoby sumaryczne koszty takiej operacji do przeszło biliona dolarów USD. Szczegółowa analiza kosztów poszczególnych rodzajów sprzętu wojskowego ([str. 18-20](#)) czyni z raportu IISS jedną z pionierskich prób oszacowania zdolności do obrony Europy przed agresją z zewnątrz.

PROBLEM LUKI TECHNOLOGICZNEJ

Budowa samodzielnych zdolności odstraszania przez europejskich członków NATO wymagałaby wielu inwestycji w drogie platformy, takie jak samoloty, śmigłowce, czołgi, czy okręty. [Europa posiada zdolności produkcyjne](#), do tego by pozyskać sprzęt

wojskowy wysokiej klasy. Istnieją jednak bariery o [charakterze technologicznym](#), na które składają się takie problemy jak:

- brak wystarczających wydatków militarnych,
- zbyt duża liczba platform produkowanych w niewielkich seriach,
- problemy z łańcuchami dostaw,
- trudności we współpracy przemysłowej,
- niewielka liczba umiędzynarodowionych projektów obronnych,
- brak odpowiedniej podaży inżynierów na rynku pracy.

W 2024 roku ponad połowa europejskich zamówień zbrojeniowych trafiała do europejskich producentów. Jednak pozyskiwanie zdolności pozostaje nierównomierne. Stosunkowo najłatwiejsze do pozyskania jest wyposażenie dla wojsk lądowych, najważniejsze zdolności na polu walki zapewniają jednak drogie siły powietrzne. Najbardziej długotrwała byłaby natomiast rozbudowa sił morskich. Oprócz czasochłonnego i drogiego pozyskiwania kolejnych platform należy wziąć pod uwagę długotrwałe i kosztowne procesy szkolenia i ćwiczenia.

W Europie podjęto wysiłki, aby zwiększyć finansowanie inwestycji obronnych, czemu ma służyć m. in. program Komisji Europejskiej pt. [„ReArm Europe” / „Readiness 2030”](#), którego celem jest zmobilizowanie do 800 mld EUR dodatkowych środków na obronność. Będzie to jednak trudne do pogodzenia z innymi wydatkami, ponieważ wedle [wyliczeń MFW](#) zwiększenie finansowania obrony, w połączeniu z bieżącymi wydatkami na opiekę zdrowotną i socjalną związanymi ze starzeniem się społeczeństwa oraz inwestycjami wymaganymi do realizacji celów łagodzenia zmian klimatu, może wynieść koszty sięgające 5,7% do 8% PKB rocznie do 2050 roku. Biedniejsze kraje zapłacą relatywnie więcej.

UE współfinansuje przemysł obronny, choćby za pomocą regulacji o wsparciu produkcji amunicji ([ASAP](#)) i o wzmocnieniu europejskiego przemysłu obronnego poprzez wspólne zamówienia (EDIRPA). Instrumenty te mają zostać przedłużone do końca 2027 r. za pośrednictwem europejskiego programu przemysłu obronnego ([EDIP](#)). Przewodnicząca Komisji Europejskiej, [Ursula von der Leyen](#), [stwierdziła, że](#) gdyby państwa członkowskie zwiększyły swoje wydatki na obronę średnio o 1,5% PKB pozwoliłoby to na pozyskanie środków finansowych w wysokości 650 mld EUR w ciągu 4 lat. Nadal jednak problemem pozostaje pozyskanie środków finansowych na kosztowny program zbrojeń, który nie cieszy się poparciem europejskiego sektora bankowego.

PODSUMOWANIE

Jeśli rosyjska armia w latach 2025-2027 odzyska większość swojego potencjału, będzie w stanie zagrozić niewielkim państwom Europy Środkowo-Wschodniej, wystawiając spójność NATO na ogromne ryzyko. Pomimo wzrostu wydatków wojskowych wśród państw UE, obecność sił USA w Europie pozostaje nieodzowna dla europejskiego bezpieczeństwa.

Analiza IISS ukazuje liczne wyzwania finansowe i sprzętowe, jakie stoją przed europejską częścią NATO w hipotetycznej sytuacji wycofania się wojsk USA z Europy. Scenariusz taki wydaje się wciąż mało prawdopodobny, ponieważ Stany Zjednoczone czerpią olbrzymie korzyści z obecności wojskowej w Europie, czego dowodem są wzmożone zakupy amerykańskiego sprzętu wojskowego, dokonywane przez Europejczyków (SIPRI wskazuje, że ponad [60% zakupów](#) europejskich zasila konto amerykańskiego kompleksu przemysłowo-zbrojeniowego). Ponadto, wywołanie paraliżu w NATO skutkowałoby znacznym osłabieniem pozycji USA na arenie międzynarodowej, podważeniem ich wiarygodności zwłaszcza na wypadek konfrontacji w Azji Wschodniej. Nowy [sekretarz obrony USA potwierdził w lutym 2025 roku](#) przywiązanie Stanów Zjednoczonych do zobowiązań, wynikających z członkostwa w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego.

W ostatnich latach Unia Europejska znacząco wsparła zaangażowanie finansowe na rzecz zwiększonej współpracy państw członkowskich w obszarze obronności. Środki takie pozwoliłyby sfinansować rozwój innowacyjnych technologii militarnych i pozyskać dodatkowe zdolności, nawet w razie wycofania się USA ze współpracy z europejskimi sojusznikami. Na przeszkodzie w realizacji tego planu stoją jednak poważne ograniczenia przemysłowe, logistyczne i finansowe, które będą bardzo trudne do przezwyciężenia.

Opracował:
dr Tomasz Pawłuszko

